

Eksotisme og svinkeærinder

Vær med på en lytter når kunstnere fra Danmark og Senegal taler om magtstrukturer, tvillinger, landskaber og tavshed mens de arbejder på deres kommende udstilling *Face a Face*, der præsenteres på Kunsthal Charlottenborg under My World IMAGES festivalen

Af Ivan Rod. Foto: Jacob Crawford

#1

Danskeren, Kirsten Otzen Keck, og senegaleseren, Niang Ibrahima, er begge billedkunstnere. Hvor Keck fortrinsvis har arbejdet med animation, fotocollager, fotografi og video har Ibrahima fortrinsvis arbejdet med installation, animation og collage. Parret virker med andre ord som godt castet til den fælles opgave: Producér et fælles kunstværk over tema et *My World IMAGES!*

Jeg møder Keck og Ibrahima på Statens Værksteder for Kunst og Håndværk på Christianshavn. De har da været sammen i en uges tid og er allerede blevet enige om rammerne for, hvad de skal producere til festivalen i august og september. Parret vil lave to animationsfilm, én som refererer til Danmark og én, som refererer til Senegal. Ibrahima skal være hovedansvarlig for filmen fra Danmark, Keck hovedansvarlig for filmen fra Senegal. Til sidst skal deres to film præsenteres som to installationer, side om side.

Landskab med hvide områder

Det er en frostklar januardag. Niang Ibrahima kan ikke få varmen. Ikke engang indendørs.

“Når afrikanere rejser til Europa, gør de det sædvanligvis om sommeren,” siger han med et anstrengt smil. “Men nu er jeg her, selv om der er utrolig koldt. Problemet er bare, at jeg helst vil være ude, fordi jeg er en, der skal opleve, mærke og fornemme, for at kunne samle mine indtryk og selv skabe noget. Men her kan jeg ikke holde ud at være ude mere end højst ti minutter ad gangen.”

Kirsten Keck smiler forstående og tager over...

“Når Niang beskriver sine indtryk i Danmark, er det faktisk for mig at høre, som om han bevæger sig rundt i et landskab med mange hvide områder,” siger hun, uden dermed et hentyde til sneen.

“Havde vi befundet os i Senegal nu, ville jeg have været på hjemmebane,” siger han. “Men nu er vi her, og nu er det mig, der er på. Og dét er fint nok, for jeg kan godt lide at blive udfordret af de mange nye indtryk.”

Kunst uden svinkeærinder

De to kunstnere havde inden mødet i København fået en fornemmelse af hinandens kunst, idet de havde udvekslet e-mails og skypet i ugerne op til mødet i København.

“Og da Kirstens tolkning af min kunst stemte overens med mine intentioner følte jeg, at vi var i sync allerede inden vi mødtes, selv om vi var langt fra hinanden, geografisk. Vi forstod hinanden.”

“Vi arbejder begge med collager. Og Kirsten er god til at til at bryde med klicheerne. Der er mange informationer i hendes kunst og mange brud med klicheerne.”

Kirsten Keck tager over:

“Det samme kan man sige om Niangs kunst. Den er fuld af

betydning, fuld af observationer, uden svinkeærinder, lige på. Lige som han selv er. I den forstand går hans personlige integritet igen i hans kunst.”

Det er mig, der er fremmed

Dét, de to kunstnere gør i København, er, at tage afsæt i Niang Ibrahimas indtryk og iagttagelser og diskutere disse for at finde ind til et fælles sprog.

“Konkret samler vi billeder til én fortælling på baggrund af Ibrahimas indtryk,” siger Kirsten Keck.

“Når vi mødes i Dakar om et par måneder vil vi samle billeder til en anden fortælling, på baggrund af mine indtryk. Så bag om alt handler det, vi laver, om vores møde på tværs af sprog og kultur,” siger Kirsten Keck.

“Men her og nu handler det kun om mine oplevelser,” tilføjer Niang Ibrahima.

Stilhed eller øredøvende samtale

Hvad det er for en fortælling, de to er ved at skabe – med afsæt i København – vil de ikke fortælle. Niang Ibrahima afslører alligevel en central iagttagelse fra sine første uger i København.

“I Dakar kan jeg aflægge dig et besøg. Jeg behøver kun at kende dit navn og navnet på det område, du bor i, så vil folk vise mig vej. Vi har ikke gadenavne og husnumre. Vi spørger bare om vej. I København er alt helt anderledes organiseret. I metroen og S-toget er der infoskilte om alt. Folk har travlt. I metroen. I S-toget.”

“I Dakar er der tusinder af samtaler. Folk råber. Men her er folk stille. Ikke nødvendigvis fordi, de er høfligere, men de opfører sig meget anderledes end i mit hjemland, hvor enhver samtale mellem to hurtigt udvikler sig til en gruppesamtale.”

“Så for mig har metroen og S-toget været de mest interessante og specielle steder at iagttage folks omgang med hinanden. Stilheden.”

“Her i Danmark taler folk kun sammen, hvis der sker noget ekstraordinært,” tilføjer Kirsten Keck.

“Hvis toget ikke kommer til tiden for eksempel.”

Strukturer eller mangel på samme

“Folk er venlige. Også overfor mig,” siger Niang Ibrahima.

“Men i Senegal, hvor der er ikke et fungerende, funktionelt system, der kan vise dig vej, er du på anden vis tvunget til at tale med folk. Derfor bliver alt i Senegal til dialog.”

“Hvis jeg skal med en taxa i Dakar, bliver turen til en dialog med chaufføren. Tager jeg en taxa her, siger jeg til chaufføren, hvor jeg

skal hen. Han taster adressen ind på sin GPS og kører, og jeg taler ikke med ham igen, før jeg skal betale. Den model bryder jeg mig ikke om, for jeg kan jo se i mit hjemland, hvor vigtigt det er for folks selvfølelse, at alle taler med alle. Hvis du i Dakar er ked af det, kan du tale med hvem som helst på gaden.”

“Så det er både godt og skidt med strukturer og systemer. I Danmark er systemet udbygget og folk velhavende. I Senegal er vi fattige, men vi taler sammen.”

Også ligheder – os imellem

“Vi har talt meget om magtstrukturer, fællesskab og ritualer,” fortæller Kirsten Keck.

“Om, hvordan man kan se magtstrukturerne i et samfund – i Danmark kan det være svært at se, hvor magten ligger, mens der i Senegal er områder med stor fattigdom, hvor magtstrukturerne er meget tydelige. Uanset hvor vi befinder os, afhænger vores opfattelse af strukturerne, fællesskaberne og ritualerne af vores evne til at se dem. Det er de historier, vi vil arbejde med. De historier, der handler om åbenlyse eller slet skjulte magtstrukturer. De historier, der handler om individet sammenholdt med fællesskabet. De historier, der handler om, hvad der sker, når man ikke har ritualer i klassisk forstand, der viser, at man er del af noget større.”

“I den forstand vil vi også arbejde med lighederne på tværs af vores geografisk og kulturelt betingede forskelle. Vi er jo begge mennesker og reagerer ens i mange sammenhænge. Selv om der er stor forskel på omgangsformen i Dakar og København, er der også ligheder mellem os – som mennesker. Og dét er altså også interessant. Strukturer kan både dele og binde folk sammen.”

Niang Ibrahima og Kirsten Otzen Keck

Niang Ibrahima er senegalesisk billedkunstner. Arbejder med installation, animation, collage og maleri. Tager udgangspunkt i forskelle mellem europæisk/ vestlig og afrikansk virkelighed, og i hvordan han i sin hjemby Dakar oplever globaliseringen oversat til afrikanske forhold efter europæisk model. Han er optaget af mediernes mellemkost og betydning for mennesker fantasi om “de andre.” I stedet for at fantasere om at være et andet og bedre sted på kloden, insisterer han på, at man retter blikket indad mod egne ressourcer og tager udgangspunkt i disse. Har blandt andet lavet installationen *No war, no news* om internationale reportere, der rejser til verdens brændpunkter for at rapportere uden at stille spørgsmålstejn ved egen måde at kommunikere på.

Kirsten Otzen Keck er dansk billedkunstner. Arbejder med samlet, eksisterende materiale og egne optagelser i animation, fotocollager, fotografi og billedbehandlet video. Hendes værker handler om, hvordan det enkelte menneske kan indgå i diffuse fællesskaber i en offentlig sfære, hvor almenmenneskelige følelser kan opleves og udleves. I collage- og animationsserien *Selvbevægelser i massebevægelsen* kobles den enkeltes forsøg på at træde ind i verden sammen med større massebevægelser (køn, religion, historie).

#2

Senegaleseren, Fatou Kandé Senghor, og tyskeren, Johanna Domke, er billedkunstnere – castet til opgaven: Producér et fælles kunstværk over temaet *My World IMAGES!*

De to arbejder fortrinsvis med video, men er blevet enige om at tage afsæt i en konkret families historie og ud af den at skabe en universel fortælling i form af en fotovæg. En "bedstemors fotovæg," som de kalder det.

Også Senghor og Domke møder jeg på Statens Værksteder for Kunst og Håndværk på Christianshavn i januar. De to kunstnere er da godt i gang med værket, som skal præsenteres på festivalen i august og september.

Angst for eksotisme

"Først blev jeg nervøs, da jeg hørte begrebet *My World IMAGES!*," fortæller Johanna Domke.

"Jeg blev bange for, at der var tale om eksotisme. Det kan man let blive, når man hører om noget, der skal understrege forskelle i verden. Det er sjældent konstruktivt at gøre det. Jeg vil hellere bare gøre tingene end understrege deres geografiske afsondret-hed. Men jeg er glad for at komme til at arbejde sammen med en anden kunstner, og dermed være med til at skabe en kontakt på tværs af landegrænser. Fatou og jeg er meget forskellige, og alligevel er der ting, der gør os stærke – sammen."

"Det er fedt, at der er nogle, der tænker på at åbne døre istedet for at lukke dem," supplerer Fatou Senghor.

"Derfor er idéen med *IMAGES* god. Festivalen kan åbne op for nye billeder og vise, at folk kan være sammen om andet end kærlighed. Om kunst for eksempel. Jeg er glad for, at vi bruger en historie, som er menneskelig og ikke specielt senegalesisk. Og glad for, at vi kan bruge den til at fortælle om noget, som er komplekst, men som de fleste af os ikke desto mindre kan forholde os til."

Om det at være menneske

"Grundlæggende er jeg enig med Johanna," siger Fatou Senghor.

"Man skal være forsigtig med at understrege forskelle. Det interessante er jo også, at al kunst i sidste ende handler om det at være menneske. Uanset hvor vi er i verden, er det det samme folk interesserer sig for og tænker på og handler efter. Ligheder betyder mere end forskelle. Derfor forestillede jeg mig også, at jeg med det her projekt kunne skifte lokation og alligevel finde folk, der var optaget af det samme: Af livet, tætheden, det positive, smilet, roen, skønheden. Alt det, som ethvert menneske helt grundlæggende har brug for for at kunne agere positivt på kloden. Uanset forhistorie og geografisk placering."

"Derfor bliver det, vi arbejder med, også en universel fortælling om det at være menneske og have en fortid og en nutid. Vi vil lave

en fortælling, som handler om andre og dog om os selv. En fortælling, som handler om relationer og om tilhørsforhold. Og i sidste ende identitet. I fortællingen vil vi bruge fotos, tegninger, video – elementer, som vi typisk bruger, når vi vil holde fast i vores erindringer. Alt det vil vi sætte op på bedstemors væg i en kunstnerisk bearbejdning, der også stiller spørgsmål til beskueren eller som minimum vækker genkendelse. Beskueren skal kunne stige på."

Flere kulturer i bagagen

Johanna Domke fortæller om de to kunstneres værk:

"Vi talte oprindeligt om vores liv og om, hvad vi hver især havde med i bagagen, da vi kom til København. Vi fandt hurtigt ud af, at der var ligheder i vores historie. Vi har begge rejst meget. Har begge været forbundet til flere lande samtidigt. Har begge oplevet at skulle forholde os til flere kulturer i vores eget liv."

"Men der var én historie, som vi særligt hæftede os ved, fordi den fremstod som et samlende symbol på det hele. Og den handlede om Fatous mand. Han er tvilling og flyttede tidligt i sit liv til USA sammen med sin tvillingebror. Efter nogle år besluttede han at flytte tilbage til Senegal, hvor han nu bor med sin familie. Tvillingebroderen blev i USA sammen med den afro-amerikanske kone, han havde mødt, og hun ville ikke have, at han opretholdt forbindelsen til Afrika. På et tidspunkt knagede deres ægteskab, og så genoptog broderen alligevel forbindelsen til sin familie i Senegal. Da måtte han bare erkende, at forbindelsen havde lidt skade. Tilbage i Dakar oplevede han, fordi folk forvekslede ham med Fatous mand, at der fandtes en samværsform, som han ikke længere var en del af."

Altid en del af historien

Fatou Senghor tager over:

"Tvillinger kan ikke være væk fra hinanden for evigt. De oplever ting simultant, uanset hvor langt de er fra hinanden. De er forbundet. Derfor vidste min mands bror også, at han måtte tilbage til Senegal, hvis hans far og mor, brødre og svigerinder, nevøer og niecer befandt sig. Han vidste, at han måtte tage tilbage. Men hvorfor var han blevet i USA så længe? Og hvorfor var det svært for ham at vende tilbage? Min mand er jo vendt tilbage. Min mand lever jo ubesværet i Senegal, som om han ikke havde boet i USA. Hvorfor kan tvillingebroderen ikke det?"

"Han bliver ved med at spørge sig selv og os andre om vores forbindelse til kulturen og familien. Vel har han været væk i syv år. Men i Afrika er du altid en del af en historie, og det kan du ikke ændre, selv om du har været i USA og oplevet noget andet."

"Da jeg så min mand lægge hele sin sjæl og passion i at slagte et får, fordi hans tvillingebror lige var landet fra USA... i dét øjeblik

stod det klart for mig, at de to var blevet helt forskellige. Hans bror havde fået andre værdier. Han var blevet amerikaner og kunne ikke længere forstå den muslimske tradition, selv om han gerne ville. Den dag i dag er han splittet, fordi han ikke kan vende tilbage til den praksis, han selv er kommet ud af. Og splittelsen forstærkes af, at han er opkaldt efter Senegals første præsident, den elskede og værdsatte poet, Leopold Sedar Senghor, som nærmeste skabte Senegals kultur og formede de sorte afrikaneres identitet. Broderens navn i sig selv binder ham til Senegal. Men da han ikke længere forstår traditionerne, kan han heller ikke føle sig hjemme i Afrika.”

Rodløshed og rødder

“Pointen er, at vi synes, vi selv er repræsenteret i de to tvillinger,” tilføjer Johanna Domke.

“Fatou har rejst meget og kom for nogle år siden til et punkt i sit liv, hvor hun besluttede at slå sig ned i Dakar. Selv er jeg stadig uklar på, hvem jeg er, og hvor jeg er. Jeg er tysker, men jeg har ikke en følelse af at høre til et bestemt sted. Jeg er rodløs og har aldrig boet mere end tre år samme sted. Her og nu bor jeg i Istanbul, fordi jeg arbejder på et filmprojekt. Det er mit arbejde, der bringer mig rundt i verden, og der – ude i den rigtige verden – har jeg opdaget, at folk arbejder med det samme og tænker og føler det samme, uanset hvor de bor. Det tyder på, at der er stærkere bånd mellem folk end de nationale. Der er et menneskeligt lag, som er i en helt anden kategori end det nationale. Derfor kan jeg også sige, at jeg ikke føler mig mere hjemme i Tyskland end i Tyrkiet. At jeg – uanset hvor jeg befinder mig – bare føler mig anderledes. Men jeg møder altid et lag af mennesker, som jeg kan relatere til. Så rodløsheden er ikke kun noget skidt, selv om den kan være opslidende.”

“Jeg besluttede at slå mig ned i Dakar, fordi mine forældre boede der, og fordi jeg gerne ville være en del af et samfund og skabe noget for og i det samfund,” siger Fatou Senghor.

“Jeg føler, at jeg kan bruges i mit samfund, og at alle de erfaringer, jeg har fået på mine rejser udi verden, kan bruges. Jeg har fundet min egen ro og erhvervet mig en egen erfaring. Mine forældre kan ganske vist have svært ved forstå mig, men de er også stolte over alt det, jeg har gjort og skabt i mit liv. Alt det, jeg har fået, giver jeg tilbage i eksempelvis uddannelsessystemet derhjemme. Jeg har min egen klare stemme, og jeg tør udtrykke mig frit og klart som kunstner.”

Ivan Rod er journalist og redaktør på Cultures

Fatou Kandé Senghor. Johanna Domke var ikke tilstede under fotografens besøg

Fatou Kandé Senghor er senegalesisk billedkunstner. Hun arbejder med fotografi, video og print. Tilhører den generation, der voksede op med TV, hip hop, tekno, musik videoer og digital teknologi. Er med andre ord ud af en generation af kunstnere, der står på fast forward. Alligevel formår hun at sænke beskuerens tempo med sine sensuelle, bevidsthedsskabende billeder om det afrikanske kontinents problemstillinger. Hun bruger sin kunst som et våben i diskussionen om disse.

Johanna Domke er tysk billedkunstner, pt bosiddende i Tyrkiet. Hendes tilgang til film- og videokunsten balancerer mellem autenticitet og fiktion, idet hun ønsker at italesætte menneskets konstruktion af realiteter og disses repræsentation i de billeder, vi omgiver os med. Hendes kunst fokuserer på individet i relation til dets sociale omgivelser, det offentlige rum, magtens strukturer og implicerer både anvendelse af dokumentarisme og fiktion. Resultatet er hyperrealistisk og kunstigt.